

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
Επισκόπηση Νομολογίας (Νοέμβριος 2025 – Ιανουάριος 2026)

Επιμ.: Έρρικα Κ. Λόραμ

Άρθρο 3 – Απαγόρευση βασανιστηρίων

Υπόθεση Tsaana κατά Γεωργίας (Προσφυγή Νο 13186/20 και 4 άλλες), απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2025 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης

διαδήλωση ακτιβιστών – τραυματισμοί διαδηλωτών και δημοσιογράφων

Οι προσφεύγοντες είναι δημοσιογράφοι, διαδηλωτές και ένας τυχαίος παρευρισκόμενος, οι οποίοι τραυματίστηκαν κατά τη διάρκεια διαδήλωσης που πραγματοποιήθηκε έξω από το Κοινοβούλιο της Γεωργίας στην Τιφλίδα, στις 20-21 Ιουνίου 2019.

Η εκλογή ενός Ρώσου βουλευτή ως προέδρου του Κοινοβουλίου προκάλεσε τη διαδήλωση, η οποία αρχικά ήταν ειρηνική και συγκέντρωσε περίπου 12.000 διαδηλωτές. Στη συνέχεια, όμως, κάποιοι διαδηλωτές επιχείρησαν να εισβάλουν στο Κοινοβούλιο. Η αστυνομία, προκειμένου να διαλύσει τη διαδήλωση, έκανε χρήση βλημάτων κινητικής ενέργειας, δακρυγόνων και αντλιών νερού. Συνολικά τραυματίστηκαν πάνω από διακόσια άτομα, μεταξύ των οποίων αστυνομικοί και δημοσιογράφοι. Είκοσι από τους προσφεύγοντες τραυματίστηκαν από βλήματα κινητικής ενέργειας, τέσσερις υπέστησαν σωματική κακομεταχείριση και τέσσερις έχασαν το μάτι τους.

Ξεκίνησε ποινική έρευνα για τα γεγονότα, η οποία παρέμενε εκκρεμής μετά από πεντέμισι χρόνια. Σε τρεις αστυνομικούς που κατηγορήθηκαν χορηγήθηκε αμνηστία. Τα εθνικά δικαστήρια, τα οποία εξέτασαν αγωγές των προσφευγόντων κατά του Υπουργείου Εσωτερικών, έκριναν ότι η αστυνομία είχε κάνει χρήση μη αναγκαίας και δυσανάλογης βίας κατά φιλειρηνικών ατόμων.

Το Δικαστήριο, εξετάζοντας την υπόθεση υπό το πρίσμα της διαδικαστικής πτυχής του άρθρου 3 της Σύμβασης, διαπίστωσε ότι η έρευνα ήταν αναποτελεσματική, καθώς είχαν παρέλθει πάνω από πεντέμισι χρόνια και δεν είχε ακόμη ολοκληρωθεί, δεν είχε εξεταστεί η ευθύνη των ανωτέρων, δεν είχαν καταβληθεί επαρκείς προσπάθειες για τον εντοπισμό των υπευθύνων και δεν είχαν διενεργηθεί αναπαραστάσεις των γεγονότων. Οι καθυστερήσεις ήταν αδικαιολόγητες, λαμβάνοντας υπόψη ακόμη και την πανδημία Covid-19.

Εξετάζοντας την υπόθεση και υπό το πρίσμα της ουσιαστικής πτυχής του άρθρου 3, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η εναγόμενη Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι η βία που χρησιμοποιήθηκε από την αστυνομία ήταν απολύτως αναγκαία και ανάλογη. Το νομικό πλαίσιο που ρύθμιζε τη χρήση βλημάτων κινητικής ενέργειας ήταν ελλιπές, καθώς δεν περιόριζε τη χρήση τους ως έσχατο μέσο για την αντιμετώπιση απειλών κατά της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας, δεν απαγόρευε τη χρήση βλημάτων πολλαπλών σφαιριδίων, δεν προέβλεπε επαρκή εκπαίδευση σχετικά με τους κινδύνους για την υγεία και, τέλος, η αλυσίδα διοίκησης ήταν ασαφής. Έγινε χρήση οκτακοσίων περίπου βλημάτων εναντίον του πλήθους, χρησιμοποιήθηκαν βλήματα πολλαπλών σφαιριδίων, δεν υπήρξε προειδοποίηση πριν από τους πυροβολισμούς, ενώ οι αστυνομικοί ενήργησαν αυτόνομα και χωρίς σαφείς εντολές. Η εναγόμενη Κυβέρνηση δεν παρέσχε καμία εξήγηση και αιτιολογία για τους τέσσερις προσφεύγοντες που υπέστησαν σωματική κακομεταχείριση.

Αναφορικά με τα βλήματα κινητικής ενέργειας, το Δικαστήριο όρισε τις εξής ελάχιστες απαιτήσεις: α) η χρήση τους επιτρέπεται μόνο ως έσχατο μέσο για την αντιμετώπιση πραγματικών και επικείμενων απειλών κατά της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας, β) πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο στοχευμένα, ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο, γ) η χρήση βλημάτων πολλαπλών σφαιριδίων ή μεταλλικών βλημάτων απαγορεύεται, δ) απαιτείται κατάλληλη προειδοποίηση, όπου αυτό είναι δυνατό, ε) η χρήση τους επιτρέπεται μόνο από κατάλληλα εκπαιδευμένους αστυνομικούς, και στ) είναι απαραίτητη η ύπαρξη αυστηρής αλυσίδας διοίκησης και ελέγχου.

Παραβίαση άρθρου 3.

Το Δικαστήριο εξέτασε επίσης την υπόθεση υπό το πρίσμα του άρθρου 10 και έκρινε ότι η χρήση βίας κατά των δημοσιογράφων συνιστούσε παρέμβαση στο δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης, η οποία δεν ήταν ούτε δικαιολογημένη ούτε ανάλογη. Πολλοί από τους προσφεύγοντες που επλήγησαν από βλήματα κινητικής ενέργειας ενώ κάλυπταν τα γεγονότα, έφεραν διακριτικά σήματα Τύπου ή κρατούσαν κάμερες, οπότε μπορούσαν να αναγνωριστούν. Το γεγονός ότι τραυματίστηκαν συνολικά 32 δημοσιογράφοι υποδηλώνει ότι υπήρξε στοχοποίηση ή απερίσκεπτη αδιαφορία. Τα κράτη, ωστόσο, οφείλουν να διαθέτουν ένα αποτελεσματικό σύστημα προστασίας των δημοσιογράφων. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η επίδικη παρέμβαση δεν ήταν «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Παραβίαση άρθρου 10.

Το Δικαστήριο έκρινε, περαιτέρω, ότι το άρθρο 11 της Σύμβασης ήταν εφαρμοστέο, παρά τη σποραδική χρήση βίας από ορισμένους διαδηλωτές, η οποία δεν απομειώνει την προστασία των ειρηνικών διαδηλωτών. Η απόφαση διάλυσης της διαδήλωσης ήταν, αυτή καθαυτή, πιθανώς δικαιολογημένη, καθώς η απρόσκοπτη λειτουργία του Κοινοβουλίου αποτελεί θεμελιώδες δημόσιο συμφέρον. Ωστόσο, ο τρόπος εκτέλεσής της δεν ήταν δικαιολογημένος ούτε ανάλογος, καθώς δεν δόθηκε σαφής προειδοποίηση πριν από τη χρήση βίας, η οποία ήταν αδικαιολόγητη, ενώ και η χρήση των βλημάτων ήταν αδιάκριτη. Συνεπώς, η παρέμβαση δεν ήταν «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Παραβίαση άρθρου 11.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε στους προσφεύγοντες που υπέστησαν περιουσιακή ζημία λόγω απώλειας οφθαλμού αποζημίωση ύψους 85.000 ευρώ στον προσφεύγοντα Kurdovanidze, 75.000 ευρώ στον προσφεύγοντα Gomuri, 75.000 ευρώ στον προσφεύγοντα Sulashvili, και 85.000 ευρώ στον προσφεύγοντα Chankseliani. Επιδίκασε επίσης σε κάθε προσφεύγοντα – ανάλογα με τη σοβαρότητα των τραυματισμών – ποσό από 5.000 έως 30.000 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη.

Υπόθεση Α.Ν. κ.α. κατά Ελλάδας (Προσφυγές Νος 65267/19, 13892/20 και 18958/20), απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2026

συνθήκες υποδοχής και διαβίωσης ασυνόδευτων ανηλίκων – υπερπληθυσμός

Οι προσφεύγοντες είναι ανήλικοι Αφγανοί υπήκοοι, οι οποίοι έφτασαν ασυνόδευτοι στην Ελλάδα και τοποθετήθηκαν στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) της Σάμου κατά διάφορες χρονικές περιόδους μεταξύ Φεβρουαρίου 2019 και Μαΐου 2020.

Κατά την επίδικη περίοδο, το ΚΥΤ Σάμου φιλοξενούσε χιλιάδες άτομα, υπερβαίνοντας κατά πολύ τη δυναμικότητα των 648 ατόμων. Οι προσφεύγοντες διαμαρτυρήθηκαν για τις συνθήκες στέγασης τόσο στον άτυπο καταυλισμό που είχε αναπτυχθεί εκτός του ΚΥΤ όσο και εντός αυτού, όπου επικρατούσε υπερπληθυσμός, έλλειψη ηλεκτρικού ρεύματος και τρεχούμενου νερού, ανεπαρκείς υγειονομικές εγκαταστάσεις και σοβαρά προβλήματα στη συλλογή απορριμμάτων. Το Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού του, διέταξε τη λήψη προσωρινών μέτρων, ζητώντας τη μεταφορά των προσφευγόντων σε κατάλληλη δομή φιλοξενίας για ασυνόδευτους ανηλίκους, συμβατή με τους όρους του άρθρου 3 της Σύμβασης. Το αίτημα αυτό ικανοποιήθηκε με σημαντική καθυστέρηση. Στη συνέχεια, οι προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν σε δομές φιλοξενίας στην ηπειρωτική Ελλάδα ή μετεγκαταστάθηκαν σε άλλα κράτη μέλη δυνάμει του Κανονισμού Δουβλίνο III ή του προγράμματος μετεγκατάστασης για ασυνόδευτους ανηλίκους.

Η εναγόμενη Κυβέρνηση επικαλέστηκε την ακραία πίεση που δέχθηκε το σύστημα υποδοχής λόγω της αύξησης των μαζικών αφίξεων, καθώς και τα μέτρα που έλαβε για τη βελτίωση των συνθηκών υποδοχής και φιλοξενίας, όπως τη σύσταση της Ειδικής Γραμματείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και την επέκταση της δυναμικότητας των ΚΥΤ. Προέβαλε επίσης ένσταση περί μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων, υποστηρίζοντας ότι οι προσφεύγοντες είχαν τη δυνατότητα να προσφύγουν κατά της διοικητικής παράλειψης δυνάμει του άρθρου 63 του Κώδικα Διοικητικής

Διαδικασίας ή να ασκήσουν ασφαλιστικά μέτρα κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και το άρθρο 210 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

Το Δικαστήριο απέρριψε την ένσταση αυτή, επισημαίνοντας ότι η εναγόμενη Κυβέρνηση δεν απέδειξε ούτε την αποτελεσματικότητα των εν λόγω εσωτερικών ενδίκων μέσων ούτε την πραγματική προσβασιμότητα σε ασυνόδευτους ανηλίκους, υπέρ των οποίων δεν απέδειξε ότι είχαν διοριστεί οι απαιτούμενοι επίτροποι.

Εξετάζοντας την προσφυγή υπό το πρίσμα του άρθρου 3, υπενθύμισε τις γενικές αρχές που έχει διατυπώσει στη νομολογία του σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο¹, αλλά και σχετικά με ασυνόδευτους ανηλίκους². Σύμφωνα με τη νομολογία του, η αξιολόγηση του ελάχιστου επιπέδου σοβαρότητας προκειμένου η κακομεταχείριση να εμπίπτει στο πεδίο ρύθμισης του άρθρου 3 εξαρτάται από το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης, όπως η διάρκεια της κακομεταχείρισης, οι σωματικές ή ψυχικές επιπτώσεις της, το φύλο, η ηλικία και η κατάσταση υγείας του θύματος. Τόνισε ιδιαίτερα ότι οι ανήλικοι έχουν ειδικές ανάγκες και αποτελούν μια ομάδα ιδιαίτερης ευάλωτότητας, η οποία υπερισχύει κάθε χαρακτηρισμού του ανηλίκου από το μεταναστευτικό δίκαιο σχετικά με το καθεστώς του. Η υποδοχή και η φροντίδα τους, συνεπώς, πρέπει να προσαρμόζονται στις ανάγκες της ηλικίας τους, ενώ κάθε αδυναμία κάλυψης των βασικών αναγκών τους μπορεί, αφ' εαυτής, να συνιστά εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο, παράλληλα, αναγνώρισε το βάρος και τις αυξημένες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα κράτη που αποτελούν τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω της αυξημένης εισροής μεταναστών και αιτούντων άσυλο. Εντούτοις, λαμβάνοντας υπόψη τον απόλυτο χαρακτήρα του άρθρου 3, υπογράμμισε ότι η πίεση αυτή δεν μπορεί να απαλλάξει ένα κράτος από τις απορρέουσες από τη διάταξη αυτή υποχρεώσεις του.

Καθόσον τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υπόθεσης δεν αμφισβητούνται από τα διάδικα μέρη, η διαφωνία έγκειται στην επάρκεια των μέτρων που έλαβε η εναγόμενη Κυβέρνηση για την εξασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών υποδοχής και διαβίωσης. Οι προσφεύγοντες προσκόμισαν *prima facie* αποδείξεις παρατεταμένης έκθεσης σε συνθήκες μη συμβατές προς την ηλικία τους και την ευάλωτότά τους. Οι ισχυρισμοί αυτοί επιβεβαιώνονται από πολλές ανεξάρτητες εκθέσεις διεθνών και εθνικών φορέων σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης στο ΚΥΤ Σάμου κατά την επίμαχη περίοδο, γεγονός που επαρκούσε για τη μετάθεση του βάρους απόδειξης στην εναγόμενη Κυβέρνηση. Μολονότι, συνεπώς, η εναγόμενη Κυβέρνηση όφειλε να αποδείξει ότι τα μέτρα που έλαβε ήταν επαρκή για τη διασφάλιση συνθηκών διαβίωσης των ασυνόδευτων ανηλίκων, συμβατών με τις επιταγές του άρθρου 3, εντούτοις δεν προσκόμισε κανένα σχετικό αποδεικτικό στοιχείο.

Το Δικαστήριο επισήμανε, τέλος, ότι είχε εξετάσει και διαπιστώσει τις συνθήκες διαβίωσης στο ΚΥΤ Σάμου σε σειρά άλλων αποφάσεών του και στην παρούσα υπόθεση δεν υπήρχε ένδειξη ότι η κατάσταση κατά την επίδικη περίοδο διέφερε ουσιωδώς από εκείνη που είχε ήδη εξετάσει σε άλλες υποθέσεις. Τα αποδεικτικά στοιχεία καταδείκνυαν ότι οι προσφεύγοντες παρέμειναν για σημαντικά χρονικά διαστήματα σε συνθήκες ακατάλληλες για την ηλικία τους και ανεπαρκείς για την κάλυψη των βασικών αναγκών τους. Παρότι το Δικαστήριο αναγνώρισε τις πρωτοβουλίες και τις προσπάθειες της εναγόμενης Κυβέρνησης, εντούτοις διαπίστωσε ότι τα μέτρα είχαν σχεδιαστεί για τη βελτίωση του συνολικού συστήματος, με αποτέλεσμα οι συνθήκες διαβίωσης στο ΚΥΤ Σάμου κατά την κρίσιμη περίοδο να παραμένουν ουσιαστικά αμετάβλητες και να υπολείπονται των προτύπων που θέτει το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Παραβίαση άρθρου 3.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε σε κάθε προσφεύγοντα το ποσό των 1.000 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη.

¹. Υπόθεση *MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας* (Προσφυγή No 30696/09), απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2010 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, υπόθεση *Khlaifia και λοιποί κατά Ιταλίας* (Προσφυγή No 16483/12), απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2016 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης.

². Υπόθεση *Tarakhel κατά Ελβετίας* (Προσφυγή No 29217/12), απόφαση της 4ης Νοεμβρίου 2014 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης.

Άρθρο 6 – Δικαίωμα στη χρηστή απονομή της δικαιοσύνης

Υπόθεση Καρακασίδης κατά Ελλάδας (Προσφυγή Νο 46737/20), απόφαση της 8ης Ιανουαρίου 2026

μετάθεση βάρους απόδειξης στον κατηγορούμενο – τεκμήριο αθωότητας

Ο προσφεύγων υποβλήθηκε τον Νοέμβριο του 2011 σε τυχαίο έλεγχο από την τροχαία, κατά τον οποίο εντοπίστηκε, στον χώρο της ρεζέρβας του αυτοκινήτου του, ένα κουτί με κοσμήματα και πολύτιμους λίθους. Ο ίδιος ισχυρίστηκε ότι αυτά ανήκαν στη σύζυγό του και ότι τα φύλασσε στο αυτοκίνητο για λόγους ασφαλείας, επειδή είχε προηγηθεί διάρρηξη στην οικία τους τον Ιούνιο του 2011, την οποία είχαν καταγγείλει στην αστυνομία. Ο εισαγγελέας άσκησε σε βάρος του ποινική δίωξη για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος.

Το 2018, το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών έκρινε ότι ο προσφεύγων είχε, τον Ιούλιο του 2011, αποδεχθεί εκ προθέσεως στην κατοχή του κοσμήματα και πολύτιμους λίθους γνωρίζοντας ότι αποτελούσαν προϊόντα εγκλήματος. Τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης 15 μηνών με αναστολή. Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση, κρίνοντας ότι ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα ότι τα κοσμήματα και οι πολύτιμοι λίθοι ανήκαν στη σύζυγό του δεν αποδείχθηκε, ενώ, αντιθέτως, το γεγονός ότι τα αντικείμενα φυλάσσονταν στο αυτοκίνητό του ενίσχυε το συμπέρασμα περί παράνομης προέλευσής τους. Ο Άρειος Πάγος, εξετάζοντας την αίτηση αναίρεσης του προσφεύγοντα, έκρινε ότι η απόφαση του Εφετείου είχε διαπιστώσει με σαφήνεια τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προέκυπτε η ενοχή του προσφεύγοντα και ότι δεν υπήρχε λόγος να μνημονεύσει πρόσθετα στοιχεία, καθώς η τέλεση του αδικήματος επιβεβαιωνόταν από τη διαπίστωση ότι τα κοσμήματα και οι πολύτιμοι λίθοι φυλάσσονταν στο αυτοκίνητό του και δεν ανήκαν στη σύζυγό του.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το τεκμήριο αθωότητας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 παρ. 2 της Σύμβασης, αποτελεί ένα από τα στοιχεία της δίκαιης δίκης που απαιτούνται από την παρ. 1 του άρθρου αυτού. Εξέτασε, συνεπώς, την προσφυγή υπό το πρίσμα των δύο αυτών διατάξεων συνδυαστικά.

Σημείωσε ότι είναι αρμόδιο να διαπιστώσει εάν η δίκη στο σύνολό της υπήρξε δίκαιη, εξετάζοντας, μεταξύ άλλων, εάν τηρήθηκε το τεκμήριο αθωότητας που κατοχυρώνεται με το άρθρο 6 παρ. 2. Το άρθρο αυτό απαιτεί το δικαστήριο που δικάζει να μην εκκινεί από την προκατειλημμένη αντίληψη ότι ο κατηγορούμενος έχει τελέσει το αδίκημα, δεδομένου ότι το βάρος απόδειξης φέρει η κατηγορούσα αρχή και κάθε αμφιβολία πρέπει να λειτουργεί υπέρ του κατηγορουμένου.

Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι το τεκμήριο αθωότητας παραβιάζεται όταν το βάρος απόδειξης μετατίθεται από την κατηγορούσα αρχή στην υπεράσπιση³. Ωστόσο, η υπεράσπιση μπορεί να κληθεί να παράσχει εξηγήσεις, εφόσον η κατηγορούσα αρχή έχει ήδη θεμελιώσει μια εκ πρώτης όψεως υπόθεση εναντίον του κατηγορουμένου⁴. Ζήτημα συμμόρφωσης προς την αρχή *in dubio pro reo*, ως ειδική έκφραση του τεκμηρίου αθωότητας⁵, ανακύπτει όταν οι καταδικαστικές αποφάσεις δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένες⁶.

Σύμφωνα με την τότε ισχύουσα νομοθεσία, όποιος αποδεχόταν εκ προθέσεως στην κατοχή του προϊόντα εγκλήματος τιμωρούνταν με ποινή φυλάκισης. Αντίστοιχα, σύμφωνα με την εθνική νομολογία, για την καταδίκη απαιτείται η αναφορά σε συγκεκριμένες περιστάσεις υπό τις οποίες ο κατηγορούμενος απέκτησε τα αντικείμενα, καθώς και σε στοιχεία που καταδεικνύουν τη γνώση του περί της εγκληματικής τους προέλευσης.

Εξετάζοντας την υπόθεση, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Εφετείο στήριξε την καταδίκη του προσφεύγοντα στη διαπίστωση ότι τα αντικείμενα ήταν κλεμμένα και ότι ο ίδιος το γνώριζε. Όμως, τα στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δεν αποδείκνυαν ότι είχε τελεστεί

³. Υπόθεση *Telfner κατά Αυστρίας* (Προσφυγή Νο 33501/96), απόφαση της 20ής Μαρτίου 2001.

⁴. Υπόθεση *Poletan και Azironik κατά πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας* (Προσφυγή Νο 26711/07), απόφαση της 12ης Μαΐου 2016.

⁵. Υπόθεση *Τσαλκιτζής κατά Ελλάδας 2* (Προσφυγή Νο 72624/10), απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2017.

⁶. Υπόθεση *Ajdarić κατά Κροατίας* (Προσφυγή Νο 20883/09), απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2011, και υπόθεση *Melich και Beck κατά Τσεχικής Δημοκρατίας* (Προσφυγή Νο 35450/04), απόφαση της 24ης Ιουλίου 2008.

κάποια κλοπή. Δεν αποδείχθηκε με ποιον τρόπο ο προσφεύγων απέκτησε τα υποτιθέμενα κλοπιμαία, ούτε ότι γνώριζε για την υποτιθέμενη παράνομη προέλευσή τους. Εξάλλου, ο προσφεύγων αρνήθηκε επανειλημμένως οποιαδήποτε σχετική γνώση, ενώ δεν υπήρξε καμία μαρτυρική κατάθεση που να αποδεικνύει το αντίθετο.

Ενώ το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να επανεξετάσει τον τρόπο αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων από τα εθνικά δικαστήρια ούτε να αποφανθεί επί της ενοχής ή της αθωότητας του προσφεύγοντος, ζήτημα που εμπίπτει στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων, εντούτοις είναι αρμόδιο να εκτιμήσει εάν η δίκη, εξεταζόμενη στο σύνολό της, ήταν σύμφωνη με τη Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης των εθνικών δικαστηρίων να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους τηρώντας το τεκμήριο αθωότητας.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η κρίση των εθνικών δικαστηρίων πως ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι ήταν κύριος των αντικειμένων δεν αναιρεί την υποχρέωση της κατηγορούσας αρχής να αποδείξει, πέραν πάσης αμφιβολίας, την παράνομη προέλευσή τους και τη γνώση του προσφεύγοντος γι' αυτό. Τα εθνικά δικαστήρια αποφάνθηκαν ότι τα αντικείμενα ήταν κλεμμένα και ότι ο προσφεύγων το γνώριζε, χωρίς όμως να μνημονεύουν συγκεκριμένα περιστατικά ή αποδεικτικά στοιχεία που να το στηρίζουν. Μοναδικό στοιχείο που επικαλέστηκαν ήταν το γεγονός ότι τα αντικείμενα βρέθηκαν στο αυτοκίνητο του προσφεύγοντος, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως ενισχυτικό στοιχείο υπέρ του συμπεράσματος ότι η προέλευσή τους ήταν παράνομη. Επιπλέον, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας δεν εμφανίστηκε πρόσωπο που να διεκδίκησε την κυριότητα των αντικειμένων ούτε κατατέθηκε σχετική μαρτυρία, ενώ τα αντικείμενα εντοπίστηκαν σε τυχαίο έλεγχο της τροχαίας και όχι στο πλαίσιο έρευνας για κλοπές.

Συνεπώς, τα συμπεράσματα των εθνικών δικαστηρίων δεν ήταν αποτέλεσμα εκ πρώτης όψεως αποδεικτικών στοιχείων, τα οποία ο προσφεύγων δεν ανέτρεψε. Το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η κατηγορούσα αρχή στοιχειοθετούσαν υπόθεση κατά του προσφεύγοντα, την οποία έπρεπε εκείνος να αποκρούσει. Τα εθνικά δικαστήρια μετέθεσαν το βάρος απόδειξης από την κατηγορούσα αρχή στον προσφεύγοντα, παραβιάζοντας την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα, συνεκτιμώντας τη δίκη στο σύνολό της, ότι οι αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένες.

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 και 2.

Άρθρο 8 – Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Υπόθεση A.V. κατά Ελβετίας (Προσφυγή Νο 37639/19), απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2025

έλεγχος αλληλογραφίας – κρατούμενη

Η προσφεύγουσα κρατούνταν προσωρινά το 2017 με την κατηγορία της απόπειρας ανθρωποκτονίας της κόρης της, την οποία πυροβόλησε προκαλώντας της σοβαρούς τραυματισμούς. Ο εισαγγελέας, με απόφασή του το 2018, επέτρεψε στην προσφεύγουσα να εκτίσει πρόωρα την ποινή της, αντί της προσωρινής κράτησης, υπό τον περιορισμό να υφίσταται έλεγχο της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών της συνομιλιών. Στη συνέχεια, ο εισαγγελέας διατήρησε μόνο τον περιορισμό του ελέγχου της αλληλογραφίας μεταξύ της προσφεύγουσας και της κόρης της. Οι αποφάσεις αυτές ακυρώθηκαν από το Εφετείο λόγω ελλιπούς αιτιολογίας και ο εισαγγελέας έδωσε άδεια για πρόωρη έκτιση της ποινής χωρίς να επιβάλει οποιονδήποτε περιορισμό. Η προσφεύγουσα υπέβαλε αίτημα στο σωφρονιστικό κατάστημα να αρθούν άμεσα οι περιορισμοί στην αλληλογραφία της, υποστηρίζοντας ότι, παρόλο που οι περιορισμοί αυτοί προβλέπονταν από τον κανονισμό, εντούτοις παραβίαζαν το άρθρο 8 της Σύμβασης διότι ήταν συστημικοί και δεν δικαιολογούνταν από κανέναν ειδικό λόγο. Τον Ιούνιο του 2019, η προσφεύγουσα καταδικάστηκε πρωτοδίκως για απόπειρα ανθρωποκτονίας σε ποινή κάθειρξης οκτώ ετών.

Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι κάθε επέμβαση στην άσκηση του δικαιώματος σεβασμού της αλληλογραφίας θα πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο, να επιδιώκει θεμιτό νόμιμο σκοπό και να είναι αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία. Ο νόμος θα πρέπει να είναι επαρκώς σαφής αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής του και τον τρόπο άσκησης της διακριτικής ευχέρειας των αρχών. Υπενθύμισε,

επίσης, τη νομολογία του σύμφωνα με την οποία ορισμένες κατηγορίες αλληλογραφίας κρατουμένων απολαμβάνουν ένα προνομιακό καθεστώς δυνάμει του άρθρου 8 της Σύμβασης, όπως η αλληλογραφία με τον δικηγόρο, με όργανα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή με γιατρούς.

Στην υπό εξέταση υπόθεση, η ελβετική νομοθεσία διέκρινε σαφώς μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών αλληλογραφίας και εξαιρούσε από τον έλεγχο την αλληλογραφία της ανωτέρω κατηγορίας προνομιακού καθεστώτος. Ο έλεγχος αφορούσε αποκλειστικά τη μη προστατευόμενη αλληλογραφία και συνίστατο στο άνοιγμα και τη σύντομη ανάγνωσή της πριν από την παράδοσή της στον κρατούμενο.

Συνεπώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν απαιτείται από τις αρχές να αιτιολογούν την αναγκαιότητα τέτοιου ελέγχου σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση, καθώς δεν θα ήταν εφικτό να γίνει διάκριση μεταξύ των κρατουμένων του σωφρονιστικού ιδρύματος ώστε να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος. Εάν ο έλεγχος συνεπαγόταν αποκλεισμό ή περιορισμό της διαβίβασης της αλληλογραφίας, οι αρχές θα έπρεπε να εκδώσουν αιτιολογημένη απόφαση. Τέλος, αποφάνθηκε ότι ένας ορισμένος βαθμός ελέγχου της αλληλογραφίας των κρατουμένων θεωρείται θεμιτός και δεν συνιστά, αφ' εαυτού, παραβίαση της Σύμβασης.

Μη παραβίαση άρθρου 8.

Υπόθεση Μακρής κατά Ελλάδας (Προσφυγή Νο 103/22), απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2025

διεθνής απαγωγή τέκνου – εύλογη διάρκεια διαδικασίας

Ο προσφεύγων είναι Έλληνας υπήκοος, κάτοικος ΗΠΑ, ο οποίος παραπονείται για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθώς και για τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών σχετικά με την άμεση επιστροφή της κόρης του στη χώρα της συνήθους διαμονής της.

Το 2007, ο προσφεύγων παντρεύτηκε την V.K. στην Ελλάδα, όπου και γεννήθηκε η κόρη τους, M.-G.M. Στις αρχές του 2010, ο προσφεύγων μετακόμισε στο Τέξας των ΗΠΑ για επαγγελματικούς λόγους. Αρχικά, η σύζυγος και η κόρη του παρέμειναν στην Ελλάδα, όπου το παιδί παρακολουθούσε μαθήματα αγγλικών ενόψει της μελλοντικής μετεγκατάστασής τους στις ΗΠΑ. Τον Ιούλιο του 2017, η σύζυγος και η κόρη του προσφεύγοντος μετακόμισαν στις ΗΠΑ και το παιδί εγγράφηκε σε αμερικανικό δημοτικό σχολείο. Το καλοκαίρι του 2019 ταξίδεψαν όλοι μαζί στην Ελλάδα για τις καλοκαιρινές τους διακοπές. Ο προσφεύγων επέστρεψε στο Τέξας και, ενώ η σύζυγος και η κόρη του επρόκειτο να τον ακολουθήσουν αργότερα, τελικώς δεν το έπραξαν. Η σύζυγος ενημέρωσε τον προσφεύγοντα για την απόφασή της να μην επιστρέψει στις ΗΠΑ και να παραμείνει στην Ελλάδα μαζί με την κόρη τους. Ο προσφεύγων, επικαλούμενος τη Σύμβαση της Χάγης για τα Αστικά Θέματα της Διεθνούς Απαγωγής Παιδιών, κατάθεσε αγωγή με αίτημα την άμεση επιστροφή της κόρης του στο Τέξας, την αναγνώριση της κράτησής της στην Ελλάδα ως παράνομης και την επιβεβαίωση ότι η συνήθης διαμονή της είναι αυτή στις ΗΠΑ.

Η αγωγή του προσφεύγοντος απορρίφθηκε, παρόλο που το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η παρακράτηση του παιδιού ήταν παράνομη κατά την έννοια του άρθρου 3⁷ της Σύμβασης της Χάγης. Το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών επικαλέστηκε την εξαίρεση του άρθρου 13 παρ. 1⁸ της Σύμβασης της Χάγης και

⁷. Βλ. άρθρο 3 της Σύμβασης της Χάγης: «*Η μετακίνηση ή η κατακράτηση ενός παιδιού θεωρείται παράνομη όταν α) αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων επιμέλειας που απονέμονται σε πρόσωπο, ίδρυμα ή οποιονδήποτε άλλο φορέα, είτε από κοινού είτε μεμονωμένα, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του· και β) κατά τον χρόνο της μετακίνησης ή της κατακράτησής του, τα δικαιώματα αυτά ασκούνταν πράγματι, είτε από κοινού είτε μεμονωμένα, ή θα ασκούνταν έτσι αν δεν είχε πραγματοποιηθεί η μετακίνηση ή η κατακράτησή του. Τα δικαιώματα επιμέλειας που αναφέρονται στην υποπαράγραφο α) ανωτέρω μπορούν να προκύψουν ιδίως από τον νόμο ή λόγω δικαστικής ή διοικητικής απόφασης ή λόγω συμφωνίας που έχει έννομη ισχύ σύμφωνα με το δίκαιο του εν λόγω Κράτους*».

⁸. Βλ. άρθρο 13 της Σύμβασης της Χάγης: «*Παρά τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου, η δικαστική ή διοικητική αρχή του Κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση δεν υποχρεούται να διατάξει την επιστροφή του παιδιού εάν το πρόσωπο, το ίδρυμα ή άλλος φορέας που αντιτίθεται στην επιστροφή του αποδείξει ότι α) το πρόσωπο, το ίδρυμα ή άλλος φορέας που έχει την επιμέλεια του παιδιού δεν ασκούσε στην πραγματικότητα τα δικαιώματα επιμέλειας κατά τον χρόνο της μετακίνησης ή της κατακράτησής του ή δεν είχε συναινέσει ή στη συνέχεια συναινέσει στη μετακίνηση ή την κατακράτησή του· ή β) υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή του να εκθέσει το παιδί σε σωματική ή ψυχολογική βλάβη ή να το θέσει με άλλο τρόπο σε αφόρητη*

αρνήθηκε να διατάξει την άμεση επιστροφή του παιδιού στις ΗΠΑ. Ειδικότερα, έλαβε υπόψη τις ένορκες καταθέσεις των μερών και την κατ' ιδίαν συνέντευξη του δικαστή με το παιδί, το οποίο εξέφρασε τη σαφή άρνησή του να επιστρέψει στις ΗΠΑ. Κατέληξε, έτσι, στο συμπέρασμα ότι η επιστροφή του παιδιού θα το εξέθετε σε σοβαρό κίνδυνο ψυχολογικής βλάβης, σε αντίθεση με το υπέρτατο συμφέρον του, και απέρριψε το αίτημα επιστροφής. Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση τον Μάιο του 2020, ενώ ο Αρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης του προσφεύγοντος τον Μάιο του 2021.

Εν τω μεταξύ, τον Οκτώβριο του 2019, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Περιφερειακού Δικαστηρίου της Κομητείας Ντάλας του Τέξας αίτηση για την επιστροφή του παιδιού του, καθώς και αγωγή που αφορά τη σχέση γονέα-τέκνου, ζητώντας την επιστροφή της κόρης του και την αναγνώριση των δικαιωμάτων επιμέλειάς του. Το αμερικανικό δικαστήριο διαπίστωσε ότι η συνήθης διαμονή του παιδιού ήταν στο Τέξας, ότι η παρακράτησή του από τη μητέρα ήταν παράνομη και ότι, εάν δεν είχε λάβει χώρα η παρακράτηση αυτή, ο προσφεύγων θα μπορούσε να ασκεί τα δικαιώματα επιμέλειάς του. Ως εκ τούτου, διέταξε τη μητέρα να επιστρέψει το παιδί στις ΗΠΑ, διαταγή με την οποία εκείνη δεν συμμορφώθηκε.

Το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει τους δύο ισχυρισμούς του προσφεύγοντος: αφενός, ότι τα ελληνικά δικαστήρια εφάρμοσαν εσφαλμένα την εξαίρεση του «σοβαρού κινδύνου» του άρθρου 13 της Σύμβασης της Χάγης, αποδίδοντας υπέρμετρη βαρύτητα στη βούληση του παιδιού χωρίς να τεκμηριώσουν συγκεκριμένο κίνδυνο βλάβης, και, αφετέρου, ότι η διαδικασία δεν πληρούσε το κριτήριο της επείγουσας εκδίκασης που επιβάλλουν οι υποθέσεις απαγωγής παιδιών λόγω της φύσης τους. Διαπίστωσε ότι τα ελληνικά δικαστήρια προέβησαν σε μια επαρκώς εμπειριστατωμένη και εξατομικευμένη αξιολόγηση, σύμφωνη προς τις αρχές της Σύμβασης της Χάγης και τη σχετική νομολογία του⁹. Η αξιολόγησή τους βασίστηκε στις προφορικές και έγγραφες καταθέσεις των μερών, καθώς και στην κατ' ιδίαν εξέταση του παιδιού από τον δικαστή, κατά την οποία διαπιστώθηκε ότι αυτό διέθετε αυξημένο βαθμό ωριμότητας ώστε οι απόψεις του να ληφθούν υπόψη σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 2 της Σύμβασης της Χάγης. Το Δικαστήριο πείστηκε ότι η άρνηση να διαταχθεί η επιστροφή του παιδιού αντανάκλυνε μια ευαισθητοποιημένη και ανάλογη προς το συμφέρον του αξιολόγηση και, ως εκ τούτου, απέρριψε τους σχετικούς ισχυρισμούς του προσφεύγοντος ως αβάσιμους.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέτασε την καταγγελία του προσφεύγοντος σχετικά με τη διάρκεια των διαδικασιών που ξεκίνησαν τον Σεπτέμβριο του 2019 και ολοκληρώθηκαν τον Μάιο του 2021. Διαπίστωσε ότι, ενώ το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εξέδωσε άμεσα την απόφασή του, το εφετείο και το αναιρετικό δικαστήριο δεν ενήργησαν εντός του χρόνου που ορίζει η Σύμβαση της Χάγης. Συνεπώς, δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι υπήρξε συμμόρφωση προς την απαίτηση της αμεσότητας. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι έχει ήδη διαπιστώσει παραβιάσεις του άρθρου 8 σε υποθέσεις¹⁰ που αφορούσαν παρόμοιες ή και μικρότερες καθυστερήσεις σε διαδικασίες επιστροφής παιδιών βάσει της Σύμβασης της Χάγης.

Παραβίαση άρθρου 8.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε στον προσφεύγοντα το ποσό των 2.000 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη.

κατάσταση. Η δικαστική ή διοικητική αρχή μπορεί επίσης να αρνηθεί να διατάξει την επιστροφή του παιδιού εάν διαπιστώσει ότι το παιδί αντιτίθεται στην επιστροφή του και έχει φτάσει σε ηλικία και βαθμό ωριμότητας που είναι σκόπιμο να λάβει υπόψη τις απόψεις της. Κατά την εξέταση των περιστάσεων που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, οι δικαστικές και διοικητικές αρχές λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες σχετικά με το κοινωνικό υπόβαθρο του παιδιού, οι οποίες παρέχονται από την Κεντρική Αρχή ή άλλη αρμόδια αρχή του τόπου συνήθους διαμονής του παιδιού».

⁹. Υπόθεση *Blaga κατά Ρουμανίας* (Προσφυγή No 54443/10), απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, και υπόθεση *Vladimir Ushakov κατά Ρωσίας* (Προσφυγή No 15122/17), απόφαση της 18ης Ιουνίου 2019.

¹⁰. Υπόθεση *G.N. κατά Πολωνίας* (Προσφυγή No 2171/14), απόφαση της 19ης Ιουλίου 2016, υπόθεση *K.J. κατά Πολωνίας* (Προσφυγή No 30813/14), απόφαση της 1ης Μαρτίου 2016, υπόθεση *Monori κατά Ρουμανίας και Ουγγαρίας* (Προσφυγή No 71099/01), απόφαση της 5ης Απριλίου 2005.

Άρθρο 10 – Ελευθερία έκφρασης

Υπόθεση Marko Tešić κατά Σερβίας (Προσφυγή Νο 61891/19), απόφαση της 4ης Νοεμβρίου 2025

κριτική δικαιοσύνης – δικηγόρος – πρόστιμο για προσβολή

Ο προσφεύγων, δικηγόρος στο επάγγελμα, ενεργούσε ως συνήγορος υπεράσπισης του Lj.V., ο οποίος κατηγορούνταν για απόπειρα ανθρωποκτονίας ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου του Βελιγραδίου. Κατά την ακροαματική διαδικασία της 7ης Απριλίου 2015, ο προσφεύγων δήλωσε – και η δήλωσή του καταχωρίστηκε στα πρακτικά – ότι δεν του είχε επιτραπεί να σχολιάσει την κατάθεση του μάρτυρα A.V., κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Ομοίως, κατά την ακροαματική διαδικασία της 23ης Δεκεμβρίου 2016, κατά την εξέταση πραγματογνώμονα-νευροψυχιάτρου, ο προσφεύγων υπέβαλε διάφορα αιτήματα προς την έδρα, καταγγέλλοντας παρατυπίες κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας και, συγκεκριμένα, ως προς το περιεχόμενο των τηρούμενων πρακτικών και τον τρόπο σύνταξής τους.

Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα πρακτικά, η πρόεδρος του δικαστηρίου, A., προειδοποίησε τον προσφεύγοντα ότι θα του επέβαλλε ποινή για «διατάραξη της τάξης στην αίθουσα του δικαστηρίου», του υπενθύμισε την υποχρέωσή του να συμμορφώνεται με τις οδηγίες της και δήλωσε ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ήταν αρμόδια να καταγράψει «το ουσιώδες περιεχόμενο της διαδικασίας και την πορεία της κύριας ακρόασης, συμπεριλαμβανομένων των παρατηρήσεων του συνηγόρου υπεράσπισης σχετικά με την κατάθεση του μάρτυρα».

Το Δικαστήριο, εξετάζοντας την υπόθεση υπό το πρίσμα του άρθρου 10 της Σύμβασης, επανέλαβε ότι η φύση και η σοβαρότητα των επιβαλλόμενων κυρώσεων είναι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση της αναλογικότητας της παρέμβασης. Η παρέμβαση στην ελευθερία έκφρασης ενός δικηγόρου είναι ακόμη πιο προβληματική, καθώς ο δικηγόρος έχει καθήκον να υπερασπίζεται αποτελεσματικά τα δικαιώματα των πελατών του. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι παρατηρήσεις του προσφεύγοντος σχετίζονταν με τη διεξαγωγή της ακροαματικής διαδικασίας και με το καθήκον του να υπερασπίζεται με ζήλο τα συμφέροντα του εντολέα του. Οι παρατηρήσεις αυτές περιλαμβάνονταν σε υπόμνημα με τίτλο «Αιτιάσεις επί των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων», στο οποίο διαμαρτυρόταν ότι οι αιτιάσεις του δεν είχαν καταχωριστεί αυτολεξεί στα πρακτικά, παρά τα επανειλημμένα σχετικά αιτήματά του.

Μολονότι οι παρατηρήσεις του ήταν διατυπωμένες σε έντονο και σαρκαστικό ύφος, αφορούσαν τις καταγγελλόμενες παρατυπίες κατά την καταγραφή των αιτιάσεών του στα πρακτικά και όχι την ακεραιότητα της δικαστού. Δεν αποδείχθηκε ότι σκοπός τους ήταν να προσβάλουν ή να υπονομεύσουν την εξουσία του δικαστηρίου. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι το πρόστιμο που επιβλήθηκε στον προσφεύγοντα ανερχόταν σε 80.000 δηνάρια Σερβίας, ποσό που υπερέβαινε τα εισοδήματά του για περίοδο δύο μηνών και το οποίο κρίθηκε υπερβολικό, παρόλο που δεν είχε συνέπειες στο δικαίωμα άσκησης του επαγγέλματός του.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων στερούνταν σχετικής και επαρκούς αιτιολογίας και ότι δεν τηρήθηκε μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ της ανάγκης διαφύλαξης του κύρους της δικαιοσύνης και του δικαιώματος του προσφεύγοντος στην ελευθερία της έκφρασης. Συνεπώς, κρίθηκε ότι η παρέμβαση στην ελευθερία έκφρασης του προσφεύγοντος δεν ήταν «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Παραβίαση άρθρου 10.

Υπόθεση Danileț κατά Ρουμανίας (Προσφυγή Νο 16915/21), απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2025 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης

αναρτήσεις στο Facebook – πειθαρχικές κυρώσεις σε δικαστή

Ο προσφεύγων, κατά τον κρίσιμο χρόνο, ήταν δικαστής στο πρωτοδικείο και ιδιαιτέρως γνωστός για την ενεργό συμμετοχή του στον δημόσιο διάλογο σχετικά με τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και το δικαστικό σύστημα. Είχε επίσης ευρεία και σημαντική αναγνώριση λόγω, μεταξύ άλλων, των διάφορων προηγούμενων δημόσιων θέσεων που κατείχε. Τον Ιανουάριο του 2019 δημοσίευσε δύο αναρτήσεις

στη σελίδα του στο Facebook, η οποία αριθμούσε περίπου 50.000 ακολούθους. Οι αναρτήσεις αυτές προκάλεσαν πλήθος σχολίων και αναμεταδόσεων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Κατόπιν τούτου, το Συμβούλιο Δικαστικής Επιθεώρησης διενήργησε αυτεπαγγέλτως πειθαρχική έρευνα και παρέπεμψε τον προσφεύγοντα στο Πειθαρχικό Συμβούλιο Δικαστών με την κατηγορία της προσβολής της τιμής και της εικόνας του δικαστικού συστήματος. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο Δικαστών διαπίστωσε ότι, με την πρώτη ανάρτησή του, ο προσφεύγων αμφισβήτησε την αξιοπιστία των κρατικών θεσμών, υπονοώντας ότι αυτοί ελέγχονται από πολιτικούς παράγοντες και προτείνοντας ως ενδεχόμενη λύση την παρέμβαση του στρατού για τη διασφάλιση της συνταγματικής δημοκρατίας. Για τη δεύτερη ανάρτηση, το πειθαρχικό όργανο έκρινε ότι η γλώσσα που είχε χρησιμοποιήσει ο προσφεύγων υπερέβαινε τα όρια της ευπρέπειας και δεν άρμοζε σε έναν δικαστή. Κατέληξε, συνεπώς, στο συμπέρασμα ότι, με τις επίμαχες αναρτήσεις του, ο προσφεύγων παραβίασε την υποχρέωσή του για εχεμύθεια και υπέπεσε σε πειθαρχικό παράπτωμα που έπληττε την εμπιστοσύνη και τον σεβασμό του κοινού προς τα δικαστήρια, καθώς και την εικόνα του δικαστικού συστήματος. Ως πειθαρχική ποινή του επιβλήθηκε μείωση των αποδοχών του κατά 5% για χρονικό διάστημα δύο μηνών. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο Αναίρεσης και Δικαιοσύνης.

Στις 20 Φεβρουαρίου 2024, Τμήμα του Δικαστηρίου διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης, καθώς οι εθνικές δικαστικές αρχές δεν είχαν παράσχει συναφείς και επαρκείς λόγους για να δικαιολογήσουν την παρέμβαση στην ελευθερία έκφρασης του προσφεύγοντος. Αντιθέτως, δεν διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης, θεωρώντας ότι οι λόγοι για τους οποίους επιβλήθηκε η πειθαρχική κύρωση δεν συνδέονταν με την ιδιωτική του ζωή. Στις 24 Ιουνίου 2024, η υπόθεση παραπέμφθηκε στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης κατόπιν αιτήματος της εναγόμενης Κυβέρνησης.

Καθώς το Τμήμα είχε κηρύξει απαράδεκτη την προσφυγή υπό το πρίσμα του άρθρου 8 της Σύμβασης, η υπόθεση που παραπέμφθηκε στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης αφορούσε αποκλειστικά την καταγγελία του προσφεύγοντος βάσει του άρθρου 10 της Σύμβασης.

Η πειθαρχική ποινή που του επιβλήθηκε συνιστούσε, καταρχάς, παρέμβαση στο δικαίωμά του στην ελευθερία της έκφρασης. Η παρέμβαση αυτή προβλεπόταν από τον νόμο¹¹, ο οποίος ήταν προσβάσιμος και καθόριζε με γενικό τρόπο ποιες συμπεριφορές συνιστούν πειθαρχικά παραπτώματα, χωρίς όμως να προσδιορίζει ειδικότερα ποιες από αυτές υπόκεινται σε κυρώσεις. Το Ανώτατο Δικαστήριο εξέτασε το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης του προσφεύγοντος υπό το πρίσμα της υποχρέωσής του, ως δικαστή, για εχεμύθεια, λαμβάνοντας υπόψη τόσο το περιεχόμενο και τη μορφή των αναρτήσεών του όσο και τον τρόπο με τον οποίο αυτές διαδόθηκαν στο ευρύ κοινό.

Το Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι ο προσφεύγων, ως δικαστικός, μπορούσε να προβλέψει τους ενδεχόμενους κινδύνους και να προσαρμόσει αναλόγως τη συμπεριφορά του, ώστε να τους αποφύγει. Εξάλλου, στις περιπτώσεις όπου τα πρότυπα δεοντολογίας και οι κανόνες που διέπουν τα πειθαρχικά παραπτώματα συγκλίνουν αναφορικά με εξωδικαστικές συμπεριφορές που ενδέχεται να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη του κοινού στη δικαιοσύνη, θα πρέπει να υπάρχει ένα κριτήριο ελάχιστου ορίου βάσει του οποίου να ορίζεται η αντιδεοντολογική συμπεριφορά, που ενδεχομένως να επισύρει πειθαρχικές κυρώσεις λόγω άλλων μορφών ανάρμοστης συμπεριφοράς. Εν προκειμένω, αυτό συνέβη τόσο σε επίπεδο πειθαρχικού οργάνου όσο και σε επίπεδο Ανώτατου Δικαστηρίου.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι νομικές διατάξεις της επίδικης παρέμβασης ήταν διατυπωμένες με επαρκή ακρίβεια, ώστε ο προσφεύγων, ως δικαστής, να δύναται να προσαρμόσει τη συμπεριφορά του ανάλογα με τις περιστάσεις της υπόθεσης. Το επίδικο πειθαρχικό μέτρο που επιβλήθηκε στον προσφεύγοντα επιδίωκε επίσης ως νόμιμο σκοπό την προστασία του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέτασε κατά πόσον η επίμαχη παρέμβαση ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Στον προσφεύγοντα είχε επιβληθεί πειθαρχική κύρωση λόγω της έκφρασης προσωπικών απόψεων μέσω της σελίδας του στο Facebook, η οποία ήταν δημόσια προσβάσιμη και

¹¹. Το άρθρο 99α του Ν. 303/2004 χαρακτηρίζει ως πειθαρχικά παραπτώματα «κάθε συμπεριφορά που προσβάλλει την τιμή, την επαγγελματική ακεραιότητα ή την εικόνα του δικαστικού συστήματος, εκδηλούμενη είτε κατά την άσκηση είτε εκτός της άσκησης των επαγγελματικών καθηκόντων».

διέθετε χιλιάδες ακολούθους. Με την πρώτη του ανάρτηση εξέφρασε την προσωπική του άποψη επί ζητήματος γενικότερου δημοσίου ενδιαφέροντος, το οποίο δεν συνδεόταν άμεσα με τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος. Συνεπώς, η παρούσα υπόθεση έπρεπε να διακριθεί από άλλες υποθέσεις που είχε εξετάσει στο παρελθόν το Δικαστήριο, οι οποίες αφορούσαν περιπτώσεις δικαστών που εξέφρασαν δημόσια τις απόψεις τους ως πρόεδροι δικαστηρίων, εισαγγελείς, εκπρόσωποι συλλόγων ή μέλη δικαστικών συμβουλίων. Ομοίως, διαφοροποιείται από υποθέσεις που αφορούσαν πειθαρχικές κυρώσεις που επιβλήθηκαν σε δικαστές και εισαγγελείς για δημόσιες τοποθετήσεις τους εκτός των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης.

Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης είχε την ευκαιρία στην παρούσα υπόθεση να επιβεβαιώσει και να παγιώσει τις αρχές που θεσπίστηκαν με τη νομολογία του σχετικά με την ελευθερία έκφρασης των δικαστών και των εισαγγελέων στο διαδίκτυο, διευκρινίζοντας παράλληλα και καθορίζοντας ένα σύνολο κριτηρίων, τα οποία πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους περιορισμούς που επιβάλλονται στην εν λόγω ελευθερία λόγω του καθήκοντος εχεμύθειας που απορρέει από το δικαστικό λειτούργημα.

Τα κριτήρια αυτά – που εφαρμόζονται στις διάφορες εκφάνσεις της ελευθερίας έκφρασης των δικαστών και των εισαγγελέων στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (όπως αναρτήσεις στο Facebook και αλληλεπιδράσεις με αναρτήσεις άλλων χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, συμπεριλαμβανομένων σχολίων, φωτογραφιών, βίντεο και απλών ακόμη «μου αρέσει») – είχαν σκοπό να καθοδηγήσουν τα εθνικά δικαστήρια κατά τη διαδικασία στάθμισης των συγκρουόμενων και διακυβευόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων. Το Δικαστήριο τόνισε ότι αυτή η άσκηση στάθμισης οφείλει να συμπεριλαμβάνει την αντιπαράθεση του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης των δικαστών και των εισαγγελέων, η οποία τους διασφαλίζεται, όπως και σε κάθε άλλο πρόσωπο, κατά το άρθρο 10 παρ. 1 της Σύμβασης, προς την υποχρέωση εχεμύθειας, μια κοινωνική αξία που πηγάζει από την ηθική υποχρέωση των δικαστών και των εισαγγελέων να προστατεύουν την εμπιστοσύνη του κοινού στο δικαστικό σύστημα και η οποία, κατά συνέπεια, εντάσσεται στις «υποχρεώσεις και ευθύνες» που αναφέρονται στο άρθρο 10 παρ. 2 της Σύμβασης.

Κατά τη στάθμιση των διακυβευόμενων και συγκρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπάρχει λόγος να θεσπιστεί ιεραρχία μεταξύ των κριτηρίων που πρέπει να εφαρμοστούν ή να οριστεί συγκεκριμένη σειρά εξέτασής τους.

Οι δηλώσεις δικαστών και εισαγγελέων σχετικά με ζητήματα δημοσίου συμφέροντος απολαμβάνουν καταρχήν αυξημένο επίπεδο προστασίας δυνάμει του άρθρου 10 της Σύμβασης. Ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος και τις δικαστικές μεταρρυθμίσεις αποτελούν αναμφίβολα θέματα δημοσίου συμφέροντος. Ωστόσο, οι δικαστές και οι εισαγγελείς μπορούν να ασκούν νομίμως το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασής τους και σε σχέση με άλλα ζητήματα. Οι δικαστές έχουν το δικαίωμα να εκφράζονται σε περιπτώσεις σοβαρής απειλής για τη δημοκρατία ή το κράτος δικαίου, προκειμένου να υπερασπιστούν την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας, τη συνταγματική τάξη και την αποκατάσταση της δημοκρατίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Περαιτέρω, όταν το πλαίσιο του ιστορικού, πολιτικού ή νομικού διαλόγου, με σοβαρές πολιτικές επιπτώσεις, το δικαιολογεί, οι δικαστές μπορούν να εκφράζουν ειδικές απόψεις επί ζητημάτων για τα οποία το ευρύ κοινό έχει έννομο συμφέρον να ενημερωθεί.

Εντούτοις, το ερώτημα που πρέπει πάντα να τίθεται είναι εάν, σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο και για τα δεδομένα ενός λογικού και ενημερωμένου παρατηρητή, ο δικαστής άσκησε δραστηριότητα η οποία αντικειμενικά μπορούσε να δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία ή την αμεροληψία του. Το δικαίωμα των δικαστών να εκφράζονται προκειμένου να υπερασπιστούν θεμελιώδεις αρχές του κράτους δικαίου πρέπει να συμβιβάζεται με την υποχρέωσή τους προς εχεμύθεια, η οποία είναι εξίσου αναγκαία για την τήρηση του κύρους και της αμεροληψίας του δικαστικού συστήματος. Οι δικαστές και οι εισαγγελείς έχουν υποχρέωση να είναι προσεκτικοί και συνετοί ως προς τον τόνο και τη γλώσσα που χρησιμοποιούν και να εξετάζουν, όσον αφορά κάθε ανάρτηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή άλλη αλληλεπίδραση με χρήστες των πλατφορμών αυτών, τις πιθανές συνέπειες για το κύρος των δικαστών.

Το Δικαστήριο, στη συνέχεια, σημείωσε ότι τα εθνικά δικαστήρια όφειλαν να εξετάσουν τις επίμαχες δηλώσεις υπό το πρίσμα του συνόλου της υπόθεσης, αποδίδοντας ιδιαίτερη σημασία τόσο στο πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτές διατυπώθηκαν όσο και στη θέση που κατείχε ο δικαστής ή ο εισαγγελέας που τις

εξέφρασε. Το ιστορικό πλαίσιο ήταν ιδιαίτερης σημασίας κατά τη στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων. Η πάροδος του χρόνου ήταν μια συνθήκη ικανή να διευρύνει το περιθώριο της ελευθερίας έκφρασης των συμμετεχόντων στον διάλογο.

Η διαμορφωμένη νομολογία του Δικαστηρίου αναγνωρίζει ότι οι δικαστές σε συγκεκριμένες θέσεις στο δικαστικό σύστημα (όπως πρόεδροι δικαστηρίου ή προϊστάμενοι της εισαγγελίας) απολαύουν αυξημένης προστασίας της ελευθερίας έκφρασής τους. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι «απλοί» δικαστές και εισαγγελείς, οι οποίοι δεν κατείχαν ειδικές θέσεις στο δικαστικό σύστημα και δεν εκφράζονταν υπό κάποια συγκεκριμένη ιδιότητα, στερούνταν του δικαιώματος να εκφράσουν δημοσίως τις απόψεις τους επί ζητημάτων δημοσίου ενδιαφέροντος. Παρά ταύτα, οι δικαστές και οι εισαγγελείς οφείλουν να επιδεικνύουν αυτοσυγκράτηση στο πλαίσιο εκκρεμών υποθέσεων.

Το Δικαστήριο επισήμανε, επίσης, ότι τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει, κατά τη στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, να λαμβάνουν υπόψη το σύνολο των βλαπτικών επιπτώσεων που οι δηλώσεις δικαστών και εισαγγελέων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι δυνατόν να επιφέρουν. Στο πλαίσιο αυτό, εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να διακρίνουν μεταξύ, αφενός, δηλώσεων δικαστών και εισαγγελέων που πραγματοποιούνται σε δημόσια κοινωνικά δίκτυα, προσβάσιμα σε απροσδιόριστο αριθμό χρηστών, και, αφετέρου, εκείνων που πραγματοποιούνται σε μη δημόσια κοινωνικά δίκτυα, τα οποία απευθύνονται σε έναν ιδιωτικό κύκλο «φίλων» ή είναι κλειστά για το ευρύ κοινό και προσβάσιμα μόνο σε νομικούς. Μια τέτοια διάκριση θα μπορούσε να είναι καθοριστική για τη διαπίστωση της αναλογικότητας των μέτρων που λαμβάνονται.

Η φύση και η βαρύτητα των κυρώσεων που επιβάλλονται ή ενδέχεται να επιβληθούν σε δικαστές και εισαγγελείς αποτελούν ουσιώδεις παράγοντες κατά την αξιολόγηση του κατά πόσον μια παρέμβαση στην ελευθερία έκφρασης είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό. Το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που ενδέχεται να έχει μια κύρωση, όχι μόνο για τον συγκεκριμένο δικαστή ή εισαγγελέα αλλά και για το επάγγελμα συνολικά, είναι ένας ακόμη παράγοντας που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση του εάν η παρέμβαση ήταν ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό.

Κάθε δικαστής ή εισαγγελέας που βρίσκεται αντιμέτωπος με πειθαρχικές διαδικασίες πρέπει να απολαμβάνει αποτελεσματικές και επαρκείς εγγυήσεις κατά της αυθαιρεσίας. Αυτό περιλαμβάνει τη δυνατότητα εξέτασης του επιβαλλόμενου μέτρου από ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο, αρμόδιο να ερευνησει όλα τα σχετικά πραγματικά και νομικά ζητήματα, προκειμένου να κρίνει τη νομιμότητα του μέτρου και να διαπιστώσει τυχόν αυθαιρεσία των αρχών. Ενώπιον του ελεγκτικού αυτού οργάνου πρέπει να ακολουθείται η κατ' αντιδικία διαδικασία, ώστε ο ενδιαφερόμενος δικαστής ή εισαγγελέας να έχει τη δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις του και να αντικρούσει τα επιχειρήματα των αρχών. Εναπόκειται, επίσης, στις εθνικές αρχές να παρέχουν σχετική και επαρκή αιτιολογία για τις αποφάσεις τους όσον αφορά την αναγκαιότητα των πειθαρχικών διαδικασιών και των επιβαλλόμενων κυρώσεων, καθώς και την αναλογικότητά τους σε σχέση με τους επιδιωκόμενους νόμιμους σκοπούς.

Το καθήκον του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, είναι να εφαρμόσει στην παρούσα υπόθεση τα νέα απαριθμούμενα κριτήρια που όρισε. Επισημαίνοντας ότι οι δύο αναρτήσεις του προσφεύγοντος είχαν διαφορετικό περιεχόμενο και πλαίσιο, το Δικαστήριο έκρινε σκόπιμο, κατά την εφαρμογή των ανωτέρω κριτηρίων, να εξετάσει κάθε ανάρτηση ξεχωριστά, στο μέτρο που το επέβαλλαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Το Δικαστήριο εξέτασε το περιεχόμενο και τη μορφή των αναρτήσεων και διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων, με την πρώτη ανάρτησή του, συμμετείχε σε μια πολιτική αντιπαράθεση. Στην αιτιολογία που παρέθεσαν οι εθνικές αρχές για τον περιορισμό της ελευθερίας έκφρασής του δεν υπήρχε κανένα στοιχείο που να υποδεικνύει με ποιον τρόπο οι δηλώσεις του θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την εύρυθμη λειτουργία του εθνικού δικαστικού συστήματος ή να θίξουν το κύρος και την τιμή του δικαστικού λειτουργήματος και την εμπιστοσύνη του κοινού σε αυτό. Ελλείπει αποδεικτικών στοιχείων που να στηρίζουν είτε την παραδοχή ότι ο προσφεύγων επιδίωξε, με οποιονδήποτε τρόπο, να υποκινήσει τους αναγνώστες του να βγουν στους δρόμους ή να καταφύγουν στη χρήση βίας είτε ότι οι επίμαχες δηλώσεις του είχαν πράγματι επηρεάσει το κοινό προς αυτή την κατεύθυνση, οι απλές αναφορές του στον στρατό, όσο διφορούμενες και αν θεωρηθούν, δεν αρκούσαν αφ' εαυτών για να διαταράξουν την απαιτούμενη ισορροπία μεταξύ του βαθμού στον οποίο ο προσφεύγων, ως δικαστής,

μπορούσε να εμπλέκεται στα κοινά και της ανάγκης να παραμένει – και να εμφανίζεται – ανεξάρτητος και αμερόληπτος κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

Η δεύτερη ανάρτηση του προσφεύγοντος – η οποία ήταν μια έγκριση του επίμαχου άρθρου και, ειδικότερα, των ιδεών που εξέφρασε ο εισαγγελέας αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Ρουμάνοι δικαστές και εισαγγελείς κατά τον κρίσιμο χρόνο – αφορούσε ζητήματα δημοσίου ενδιαφέροντος, κυρίως νομοθετικές τροποποιήσεις του δικαστικού συστήματος. Συνεπώς, αφορούσε τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος, ένα ζήτημα που απαιτούσε μια αυξημένη προστασία σύμφωνα με το άρθρο 10 της Σύμβασης. Οι εθνικές δικαστικές αρχές δεν είχαν εξηγήσει με ποιον τρόπο η επίμαχη έκφραση «sânge în instalație», που χρησιμοποίησε ο προσφεύγων και η οποία αποτέλεσε τον βασικό λόγο που οι εθνικές αρχές αποφάσισαν την επιβολή κύρωσης, είχε «υπερβεί σημαντικά τα όρια της ευπρέπειας που είναι εγγενή στο αξίωμα» που κατείχε ο προσφεύγων και για ποιον λόγο κρίθηκε τόσο σοβαρή ώστε να δικαιολογεί την επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων.

Οι δηλώσεις του προσφεύγοντος που περιλαμβάνονταν στην πρώτη ανάρτηση μπορούσαν εύλογα να εκληφθούν ως αποσκοπούσες στην προστασία της δημοκρατικής τάξης, καθώς τόνιζαν τη σημασία του Συντάγματος και της ανάγκης διατήρησης της διάκρισης των εξουσιών. Οι δηλώσεις αυτές διατυπώθηκαν στο πλαίσιο διαλόγου για ένα ζήτημα δημοσίου ενδιαφέροντος, ήτοι την παράταση της θητείας του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου Στρατού, η οποία προκάλεσε θεσμική διαμάχη σε εθνικό επίπεδο και έγινε πρώτη είδηση.

Το γεγονός ότι, κατά τον κρίσιμο χρόνο, ο προσφεύγων δεν κατείχε υψηλόβαθμη θέση στο δικαστικό σύστημα ούτε ήταν εκπρόσωπος Τύπου του δικαστηρίου στο οποίο υπηρετούσε ή πρόεδρος κάποιου επαγγελματικού συλλόγου δεν αναιρούσε το δικαίωμά του να απολαμβάνει την προστασία της ελευθερίας έκφρασης, η οποία αναγνωρίζεται σε όλους τους δικαστές και εισαγγελείς, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπερβαίνουν τα επιτρεπτά όριά της.

Επιπλέον, η ανάρτηση δεν αφορούσε δικαστικές διαδικασίες, εκκρεμείς κατά τον χρόνο δημοσίευσής της. Το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο της ανάρτησης, ένα δημοσίευμα έκανε αναφορά στην πιθανότητα εκκίνησης δικαστικής διαδικασίας δεν συνιστούσε, αφ' εαυτού, επαρκή λόγο για να θεωρηθεί ότι ο προσφεύγων ενήργησε απερίσκεπτα.

Όσον αφορά τη δεύτερη ανάρτηση του προσφεύγοντος, τα σχόλιά του εντάσσονται προφανώς στο πλαίσιο ενός διαλόγου δημοσίου ενδιαφέροντος που αφορούσε νομοθετικές τροποποιήσεις του δικαστικού συστήματος, ζήτημα που είχε επίσης προσελκύσει το ενδιαφέρον σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι εθνικές δικαστικές αρχές δεν είχαν λάβει υπόψη το πλαίσιο αυτό κατά την αξιολόγηση της ανάρτησης, η οποία, ως εκ τούτου, δεν έτυχε της ενδελεχούς εξέτασης που απαιτούσαν οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης. Ο προσφεύγων εξέφρασε τις προσωπικές του απόψεις στο πλαίσιο της προσπάθειάς του για ευαισθητοποίηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε θέματα που σχετίζονται με τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος, κατά τη διάρκεια ενός διαλόγου δημοσίου ενδιαφέροντος. Συνεπώς, δικαιούνταν, καταρχήν, αυξημένη προστασία της ελευθερίας έκφρασής του.

Εξετάζοντας, στη συνέχεια, τις συνέπειες των επίμαχων αναρτήσεων, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε κανένα στοιχείο στον φάκελο της υπόθεσης που να τεκμηριώνει τον ισχυρισμό ότι η ανάρτηση του προσφεύγοντος υπονόμει τη δικαστική ανεξαρτησία και αμεροληψία, το δικαίωμα στη δίκαιη δίκη ή την εμπιστοσύνη του κοινού στη δικαιοσύνη. Το γεγονός ότι τα σχόλια του προσφεύγοντος αποτέλεσαν αντικείμενο ορισμένων δημοσιογραφικών δημοσιευμάτων και ότι φέρεται να «είχαν παρακινήσει τους αναγνώστες να συνδέσουν την ανάρτηση με άλλα ιστορικά γεγονότα» δεν αρκούσε, από μόνο του, για να θίξει το κύρος του αξιώματός του ως δικαστή ή την αμεροληψία και ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος. Ομοίως, δεν υπήρχε κανένα στοιχείο στον φάκελο της υπόθεσης που να υποστηρίζει τον ισχυρισμό ότι η δεύτερη επίμαχη ανάρτηση είχε πράγματι υπονομεύσει την αμεροληψία και ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος ή την εμπιστοσύνη του κοινού στη δικαιοσύνη, ούτε ότι είχε φθάσει σε τέτοιο βαθμό απαξίας ώστε να δικαιολογεί την επιβολή πειθαρχικής κύρωσης. Παρόλο που η κύρωση που επιβλήθηκε στον προσφεύγοντα δεν ήταν η πλέον αυστηρή, ήταν εντούτοις ικανή να τον αποθαρρύνει ενδεχομένως από τη διατύπωση παρόμοιων απόψεων στο μέλλον. Επιπλέον, μπορούσε να επιφέρει αποτρεπτικά αποτελέσματα για το επάγγελμα στο σύνολό του.

Αναφορικά με τη διασφάλιση των οικονομικών εγγυήσεων, το Δικαστήριο σημείωσε ότι ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να προβάλλει τους ισχυρισμούς του και να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία τόσο ενώπιον του Συμβουλίου Δικαστικής Επιθεώρησης όσο και ενώπιον του Πειθαρχικού Συμβουλίου των Δικαστών του CSM, ενός ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου. Είχε επίσης τη δυνατότητα να ζητήσει τον έλεγχο του επίμαχου μέτρου από το Ανώτατο Δικαστήριο, ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο, αρμόδιο να κρίνει τη νομιμότητα και τη βασιμότητα της κύρωσης που του είχε επιβληθεί από το Πειθαρχικό Συμβούλιο των Δικαστών του CSM, καθώς και να την ακυρώσει, εφόσον συνέτρεχαν οι σχετικές προϋποθέσεις.

Ωστόσο, παρόλο που είχαν αυτή τη δυνατότητα, ούτε το Πειθαρχικό Συμβούλιο των Δικαστών του CSM ούτε το Ανώτατο Δικαστήριο εξέτασαν εάν οι αξιολογικές κρίσεις που διατύπωσε ο προσφεύγων στην πρώτη του ανάρτηση διέθεταν επαρκή «πραγματική βάση». Επιπλέον, οι εθνικές δικαστικές αρχές παρέλειψαν να εξηγήσουν με ποιον συγκεκριμένο τρόπο η φράση «sânge în instalație» είχε, κατά την άποψή τους, «υπερβεί σημαντικά τα όρια της ευπρέπειας που είναι εγγενή στο αξίωμα» του προσφεύγοντος. Περαιτέρω, δεν αξιολόγησαν το πλαίσιο μέσα στο οποίο ο προσφεύγων προέβη στις επίμαχες δηλώσεις, περιοριζόμενες στην παρατήρηση ότι η απλή χρήση των επίμαχων εκφράσεων αρκούσε για να δικαιολογήσει την επιβολή πειθαρχικής κύρωσης. Εν όψει των ανωτέρω διαπιστώσεων, το Δικαστήριο δεν πείστηκε για την ποιότητα και το εύρος του δικαστικού ελέγχου που διενεργήθηκε στη παρούσα υπόθεση, αμφότερα εκ των οποίων δεν φαινόταν να ήταν επαρκή.

Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι τα σχόλια του προσφεύγοντος στις δύο αναρτήσεις που δημοσίευσε στη σελίδα του στο Facebook δεν ήταν τέτοια ώστε να διαταράζουν την απαιτούμενη ισορροπία μεταξύ, αφενός, του βαθμού στον οποίο ο προσφεύγων ως δικαστής θα μπορούσε να συμμετέχει στον δημόσιο διάλογο προκειμένου να υπερασπίζεται τη συνταγματική τάξη και τους κρατικούς θεσμούς και, αφετέρου, της ανάγκης να είναι και να εμφανίζεται ανεξάρτητος και αμερόληπτος κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Είτε επρόκειτο για την πρώτη ανάρτηση, η οποία αποσκοπούσε στην υπεράσπιση της συνταγματικής τάξης και στη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας των κρατικών θεσμών, είτε για τη δεύτερη, η οποία αφορούσε τη λειτουργία του εθνικού δικαστικού συστήματος, οι δηλώσεις του σχετίζονταν με ζητήματα δημοσίου ενδιαφέροντος για τα οποία το κοινό είχε έννομο συμφέρον να ενημερωθεί. Στους λόγους που προβλήθηκαν από τις εθνικές αρχές για τον περιορισμό της ελευθερίας έκφρασης του προσφεύγοντα δεν υπήρχε καμία πειστική ένδειξη ως προς τον τρόπο με τον οποίο τα σχόλιά του φέρονταν να είχαν διαταράξει την ομαλή λειτουργία του δικαστικού συστήματος ή να είχαν προσβάλει το κύρος και την τιμή του δικαστικού λειτουργήματος, καθώς και την εμπιστοσύνη που αυτό οφείλει να εμπνέει στο κοινό.

Το Δικαστήριο, αφού στάθμισε τα διάφορα διακυβεύόμενα συμφέροντα και έλαβε υπόψη το περιεχόμενο και τη μορφή καθεμιάς από τις δύο αναρτήσεις, το πλαίσιο εντός του οποίου δημοσιεύθηκαν, τις συνέπειές τους, την ιδιότητα υπό την οποία ο προσφεύγων προέβη στις επίμαχες δηλώσεις, τη φύση και τη βαρύτητα της επιβληθείσας κύρωσης και το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που αυτή μπορούσε να επιφέρει στο επάγγελμα στο σύνολό του, καθώς και τις εγγυήσεις κατά της αυθαιρεσίας που του παρασχέθηκαν, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επίμαχη παρέμβαση δεν βασιζόταν σε «συναφείς και επαρκείς» λόγους και, ως εκ τούτου, δεν εξυπηρετούσε μια «επιτακτική κοινωνική ανάγκη».

Παραβίαση άρθρου 10.

Άρθρο 41: δεν υποβλήθηκε αίτημα επιδίκασης αποζημίωσης για ηθική βλάβη.

Άρθρο 4 Εβδόμου Πρωτοκόλλου – Δικαίωμα κάθε προσώπου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται δύο φορές για το ίδιο αδίκημα

Υπόθεση Μαλατέστα κατά Ελλάδας (Προσφυγή Νο 28631/18), απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2025

αθώωση σε ποινικό δικαστήριο – επιβολή διοικητικής κύρωσης – παραβίαση αρχής ne bis in idem

Η προσφεύγουσα, Ελληνίδα υπήκοος, κατηγορήθηκε για λαθρεμπόριο τσιγάρων που βρέθηκαν αδήλωτα σε εμπορευματοκιβώτιό της. Επίσης, κατηγορήθηκε ότι, από κοινού με τον εκτελωνιστή γιο της, επιχείρησε να αποκτήσει έγγραφο μεταβίβασης κυριότητας από ναυτιλιακή εταιρεία κάνοντας

χρήση πλαστών εγγράφων. Η τελωνειακή αρχή της επέβαλε πρόστιμο ύψους 1.323.851 ευρώ για λαθρεμπορία δυνάμει των διατάξεων του Τελωνειακού Κώδικα, σύμφωνα με τις οποίες κάθε ενέργεια που αποσκοπεί σε αποστέρηση του Δημοσίου ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης από δασμούς συνιστά λαθρεμπορία και επισύρει την επιβολή προστίμου, ανεξαρτήτως εάν η πράξη υπόκειται σε ποινική δίωξη. Η προσφεύγουσα υποχρεώθηκε να καταβάλει το 20% του συνολικού προστίμου, ενώ ο γιος της το υπόλοιπο 80%.

Με την υπ' αριθμ. 5414/2011 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιά, η προσφεύγουσα αθωώθηκε για την κατηγορία της λαθρεμπορίας λόγω ελλείψεως δόλου. Ο γιος της καταδικάστηκε πρωτοδικώς, αλλά αθωώθηκε σε δεύτερο βαθμό.

Μετά την έκδοση της αθωωτικής ποινικής απόφασης, η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Πειραιά, ζητώντας την ακύρωση του προστίμου και επικαλούμενη, αφενός, την αθωωτική απόφαση λόγω ελλείψεως δόλου και, αφετέρου, ότι δεν υπήρξε απόπειρα λαθρεμπορίου, καθώς η εισαγωγή των τσιγάρων δεν είχε ξεκινήσει. Το Διοικητικό Εφετείο απέρριψε την προσφυγή, κρίνοντας ότι η προσφεύγουσα είχε τελέσει με δόλο το αδίκημα της λαθρεμπορίας κατά το άρθρο 155 παρ. 1 (β) του Τελωνειακού Κώδικα, ενώ η αθωωτική απόφαση αφορούσε την περίπτωση του άρθρου 155 παρ. 1 (α) του Τελωνειακού Κώδικα. Παράλληλα, διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα, μαζί με τον γιο της, είχε επιχειρήσει να αποκτήσει πλαστά έγγραφα μεταβίβασης κυριότητας προκειμένου να διευκολύνει την εισαγωγή των τσιγάρων και, ως εκ τούτου, επικύρωσε το πρόστιμο. Το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως ως απαράδεκτη.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε την κατοχυρωμένη με το άρθρο 4 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου αρχή *ne bis in idem*, όπως αυτή έχει συνοψιστεί στη νομολογία του¹². Σε παρόμοιες υποθέσεις¹³, με σχεδόν πανομοιότυπες συνθήκες, οι οποίες αφορούσαν διοικητικά πρόστιμα λαθρεμπορίας που επιβλήθηκαν βασιζόμενα σε πραγματικά περιστατικά που προηγουμένως είχαν οδηγήσει σε αθώωση σε ποινικό δικαστήριο, το Δικαστήριο είχε διαπιστώσει παραβίαση του άρθρου 4 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου.

Στην παρούσα υπόθεση, λαμβανομένου υπόψη του ύψους του επιβληθέντος προστίμου και του αποτρεπτικού του αποτελέσματος, και οι δύο διαδικασίες είχαν ποινικό χαρακτήρα και αφορούσαν το ίδιο αδίκημα. Η προσφεύγουσα, επίσης, αθωώθηκε από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο με την υπ' αριθμ. 5414/2011 απόφαση, κατά της οποίας δεν ασκήθηκε ένδικο μέσο. Ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου, η προσφεύγουσα επικαλέστηκε και προσκόμισε την αθωωτική ποινική απόφαση, χωρίς το δικαστήριο να αμφισβητήσει τον αμετάκλητο χαρακτήρα της. Όπως είχε ήδη κρίνει το Δικαστήριο στην υπόθεση *Καπετάνιος κατά Ελλάδας*, υπό τις συνθήκες αυτές εναπόκειται στα διοικητικά δικαστήρια να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως τις συνέπειες της αμετάκλητης αθωωτικής απόφασης στο πλαίσιο της εκκρεμούς διοικητικής διαδικασίας. Εν προκειμένω, τα εθνικά δικαστήρια παρέλειψαν να αξιολογήσουν τις συνέπειες της αθώωσης της προσφεύγουσας ως προς τη διατήρηση του διοικητικού προστίμου και, συνακόλουθα, να εξετάσουν την ακύρωσή του.

Παραβίαση άρθρου 4 Εβδόμου Πρωτοκόλλου.

Παράλληλα, η προσφεύγουσα κατήγγειλε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 2 της Σύμβασης, καθώς τα διοικητικά δικαστήρια δεν έλαβαν υπόψη την αθώωσή της για την ίδια συμπεριφορά. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι στην υπόθεση *Καπετάνιος κατά Ελλάδας* είχε ήδη διαπιστώσει παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 2 της Σύμβασης σε σχέση με παρόμοια ζητήματα.

Εν προκειμένω, λαμβάνοντας υπόψη τα συστατικά στοιχεία των επίμαχων αδικημάτων, την παρόμοια φύση των δύο διαδικασιών και το γεγονός ότι αυτές διεξήχθησαν ανεξάρτητα η μία από την άλλη, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα διοικητικά δικαστήρια καταλόγισαν στην προσφεύγουσα ευθύνη για το ίδιο αδίκημα για το οποίο είχε προηγουμένως αθωωθεί αμετάκλητα από το ποινικό δικαστήριο.

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 2.

¹². Βλ. υπόθεση *Sergey Zolotukhin κατά Ρωσίας* (Προσφυγή Νο 14939/03), απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2009 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, υπόθεση *A και B κατά Νορβηγίας* (Προσφυγές Νος 24130/11 και 29758/11), απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2016 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης.

¹³. Βλ. υπόθεση *Καπετάνιος κ.α. κατά Ελλάδας* (Προσφυγή Νο 3453/12), απόφαση της 30ής Απριλίου 2015.

Άρθρο 41: δεν υποβλήθηκε αίτημα για επιδίκαση αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης.